

תרומה

גליון 90 | תשפ"ב

פנינים מתורת רבינו הגאון

רבי רב הבדח

קרק שליט"א

עיה"ק טבריה ת"ד

ועשיית מנרת זהב טהור מקשה

תעשיית המנורה

ביאור נפלא מדוע פותח ועשיית ומסיים תיעשה מאליה/ לכלול מלאכה זו במלאכת מחשבת

חז"ל דרשו תעשה מאליה, ולכאורה צריך ביאור דהוא פתח בלשון עשיה דגברא, ועשיית את המנורה, ומסיים בלשון עשיה דממילא, 'תיעשה', ושמעתי פעם מהגאון המופלא רש"מ דיסקין זצ"ל שכתב לבאר בהא שהוצרך הקב"ה להורות למשה את צורת המנורה, ומדוע הוצרך לכך והרי מאליה נעשתה, אלא ביאר דהלא קיי"ל במשכן בעיני מלאכת 'מחשבת', וכידוע דכל דין של מחשבת בשבת, נלמד ממלאכת המשכן, ומסתבר שאם זורק אדם לאש גוש של זהב ואינו יודע ואינו משער כלל איזו צורה תצא מהאש, דזה בודאי לא חשיב מחשבת, ורק אם יודע ומכוין בתחילה את הצורה שמבקש להוציא חשיבא המלאכה למחשבת, דבצורה זו נעשה רצונו. ולפי"ז יש לומר דלכן הוצרך הקב"ה לצוות 'ועשיית' על צורת המנורה, כדי שיהיה הדבר רצונו של המטיל את הזהב לאש, ויחשב 'מלאכת מחשבת', משא"כ גבי דין 'מקשה' שאינו צורה במנורה עצמה, אלא רק דין בחומר החפצא, שהרי אין זה נעשה בידי אדם אלא מאליה נעשיית, והחיוב של הגברא המוטל על משרע"ה להביא 'מקשה', וזה אינו מוסיף לשלימות ה'מלאכת מחשבת' בהטלת הזהב לאש כלל, ולכן גבי 'מקשה' נאמר בלשון 'תיעשה', דהיינו עשייה דממילא, כפי שבאמת יהיה שמאליה תעשה.

מבאר מדוע מעשה המנורה וכתיתת השמן להדלקתה הוא דווקא ע"י כתיתתה וכתיתתה

שפה לנאמנים

פניני משא ומתן עם רבינו

הנחת מזוזה משמאל כשחסר חלק ממשקוף ימין יהודי יקר ונכבד אשר יש לו מאפיית מצות שבבעלותו, וממנה פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו, הגיע השבוע ללשכת הגזית קמיה רבינו ושאלתו בידו, מאחר ויש לו פתח במאפייה אשר המשקוף הימני בנוי רק בחלקו והמזוזה עד המשקוף, וממילא נשאר מלמטה רק דופן עשרה טפחים, ונראית כמו

ה"א הפוכה כזה — ושואל הוא אותו יהודי היכן צריך הוא לקבוע את המזוזה דהרי קיימא לן דמקומה הוא בשליש העליון או בגובה האדם, ולא שייך להניחה למטה, כשיש מעליה עשרה טפחים רווח אויר, א"כ מה דינו של משקוף שכזה.

ובתחילה אמר רבינו דלכאורה שאלה זו תלוי במחלוקת התנאים (נגעים פ"ד מ"ט) בדין מצורע שאין לו תנוך אוזן ימין, האם אפשר לטהרו בשמאלו, או דנימא דבעינן לטהרו 'במקום' תנוך הימין, או שאין לו טהרה כלל, והרמב"ם (הלכות מחוסרי כפרה פ"ה ה"א) פסק דאין לו טהרה כלל, וא"כ לכאורה גם הכא כשאינו יכול להניח מזוזה במשקוף

המשך בעמוד הבא

וברש"י פי' מקשה לשון הכאת קורנס, כמו 'דא לדא נקשין', דהיינו מכיוון דיש דין 'מקשה אחת' בעשיית המנורה אסור לעשותה ע"י חיבור צורפים, אלא מוכרחים להכות ולפשט כל החלקים, דרק ע"י 'מקשה' תעשה המנורה בדרך הכאה בלבד, ומצינו דין 'הכאה' נוסף במנורה דהשמן להדלקתה, הוא שמן 'כתית' היוצא מהזית ע"י הכאתו, והמובחר ביותר היא הטיפה הראשונה של השמן, שהיא הסמוכה ביותר להכאה.

ולכאורה אפשר לומר בדרך רמז, מדוע מעשה בניית המנורה, והדלקתה, הם ע"י הכאה, אלא דידוע שמנורה מרמזת על תורה, כדאי' בגמ' (ב"ב כ"ה ע"ב) "הרוצה להחכים ידרים שמנורה בדרום", ממילא אומרים חז"ל נכון שכשהמנורה דולקת הרי השמן זית דולק יותר יפה מכל השמנים,

וכל כולה הוד והדר, אבל כדי להגיע להדר הזה לשלימות קנייני תורה הללו, צריך הכנעה והכאה מקודם.

וכן אי' ברמב"ן על הפסוק (דברים ל"ג, ג), "והם תוכו לרגליך ישא מדברותיך", פי' וז"ל "יאמר שהם מוכים בכל מכה במדבר ללכת אחרך, בכל אשר תלך, לא יחושו לרעב ולצמאון, ומכת נחש ועקרב, רק יצאו לרגליך ואחריך ירצו, וזה כענין שנאמר (ירמיהו ב, ב) "זכרתי לך חסד נעורייך, אהבת כלולותיך, לכתך אחרי במדבר, בארץ לא זרועה". 'ישא מדברתיך', כמו "ומדברך נאוה" (שיר השירים ד' ג) "יאמר שישא דבריך על שפתיו, ויהגה בהם תמיד. ע"כ. דהיינו מעשה המנורה, והדלקתה, מלמדים אותנו, כיצד זוכים לתורה, ולהשראת השכינה, [דהא נר המערבי 'עדות היא לבאי עולם, שהשכינה שורה בישראל (שבת כ"ב ע"ב)]. רק ע"י אותה הכאה של "תוכו לרגליך", שמוכים בכל מכה ומכה ללכת אחרך במדבר, זוכים ל"ישא מדברותיך", לשאת דברך על שפתיו ויהגה בהם תמיד.

באמת, מהי השייכות בין שולחנו של אדם ל'מזבח, דהלא מזבח הוא כולו רוחניות והקרבת קרבנות, ואילו 'שולחנו של אדם' מסמל את האכילה שהיא סמל הגשמיות.

אלא הביאור הוא, דבאמת על פניו היה נראה כמו שאמרנו שאין שייכות בין שולחנו של אדם, שהוא מסמל גשמיות, למזבח שכולו רוחני, אבל כשמעמיקים לחשוב ולהתבונן, רואים שאותה עבודת ד' שאפשר להגיע ע"י המזבח, שייכת בשולחנו של אדם, אם הוא אוכל כדבעי, ומכווין לעבודתו יתברך שמו, יכול להתעלות ע"י אכילתו כמו מזבח.

וזה הילפותא שלמדו בגמ' מהפסוק ביחזקאל, ומשום כך קרא אותו הכתוב 'עץ', כמו אותו שולחן שעל פניו נראה כזהב, אבל באמת בפנימיותו, בתוך תוכו, הוא מזבח עץ, כמו"כ אותה אכילה שעל פניה נראית כדבר גשמי ביותר, פנימיותה, אחרי עבודה והתבוננות, כולה רוחנית כמזבח.

ועשית שלחן עצי שטים אמתים ארכו ואמה רחבו ואמה וחצי קמתו

ביאור עצום ויסודי לבאר הדימיון בין שולחנו של אדם למזבח

אי' בגמ' חגיגה (כ"ו ע"ב) "אלא שאני שלחן דרחמנא קרייה עץ, דכתיב (יחזקאל מא, כב) "המזבח עץ שלש אמות גבוה, וארכו שטים אמות ומקצעותיו לו, וארכו וקירותיו עץ, וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה'", פתח במזבח וסיים בשלחן רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו בזמן שביית המקדש קיים, מזבח מכפר על אדם, עכשיו שולחנו של אדם מכפר עליו, ע"כ.

ולכאורה צריך ביאור מדוע מהפסוק ממנו אנו לומדים את ההיקש בין שולחנו של אדם למזבח, נקט לשון 'עץ', מה שלא מצינו במקומות אחרים לשון 'עץ' בשולחן, ועוד יש לבאר

לית דין בר נש כלל

סיפר הר"ר יוסף חיים גולדשמידט שיחי' בן המשפיע הבלתי נשכח הגה"ח ר' קלונימוס קלמן גולדשמידט זצ"ל שפעם הוצרך באופן דחוף לרבינו, והגיע להיכל הישיבה וראה את רבינו יושב במקומו כשרגליו מגולות וטבולות בגיגיות מים, וכשהתקרב ראה על רגליו של רבינו סימנים של 'שושנה' מלמטה עד למעלה, והשתומם על מראה זה דהלא מי שיש לו שושנה ברגליו אפי' עשירית מהגודל הזה אין יכול לדבר מרוב ייסורין, ולא לתר טלפן לאביו המשפיע זצ"ל ושאלו האם יכול להיות שאדם יש לו כאלו ייסורים ואינו מרגישם, ונענה לו אביו ואמר "אין לי ספק כלל שאדם שיש לו שושנה ברגליו, בכזה סדר גודל ואינו מתפתל בייסוריו אינו בר אנוש כלל".

השבוע כשנכנסנו ללשכת הגזית, ורבינו היה אחרי כמה ימים רצופים שכמעט לא נתן תנומה לעפעפיו, ולפתע ננער ממקומו והביט אל עבר יהודי אחד יקר מתושבי העיר ואמר לו, מזל טוב, והלה הביט כמשתומם וכלא מבין למאי ירמזו מילי רבינו, וכשיצא שאלנוהו על מה מגיע לך המזל טוב וענה בלחישת שאתמול הודיעוהו שזוגתו נפקדה, וכמובן עוד טרם הודיע זאת לרבינו, וכן שמתי מידידנו הנעלה הר"ר גלעד משאט שיחי' שפעם אחת עלה לתורה וכשסיים ברכת התורה אמר רבינו מי שבירך וכו' הוא יברך את 'אבי הבן', ולא הבין מה כוונת רבינו בזה ולאחר יום או יומיים קיבל תשובה שאשתו נפקדה, ולאחר תשעה חודשים נולד לו בן זכר בשעטו"מ.

עוד מעשה פלאי שהתרחש והתפרסם השבוע, וכך סיפר הר"ר דוד שכטר שיחי' מהעוסקים לש"ש בגמילות חסד של אמת כאן בעייה"ק טבריא, (אשר להבדיל מערים אחרות שחרם של העוסקים בגחש"א זעום ביותר), ובבוקר אחד באמצעה של התפילה סימן לו רבינו שיבוא אליו והביא לו מטבע של שוקולד שיניחנו בכיסו, ולא הבין למאי ירמזון מעשיו של רבינו אבל לא שאל שאלות מיותרות והכניס את המטבע לכיסו, ולאחר התפילה קראו לו לעסוק בטהרתו של נפטר אחד ל"ע, והלך לכיוון חדר הטהרה בבית העלמין, ושם המתינה אחותו של הנפטר, ולפתע בקשה ממנו שמכיון שהיא חשה ברע שיזמין לה אמבולנס בדחיפות, ושאל אותה ממה היא סובלת וענתה לו מסוכר גבוה ותוך כדי דיבורה אבדה את הכרתה, ושאל הר"ר דוד את הסובבים האם יש למאן דהו דבר מתיקה להביא לה להחזיר את הכרתה ולא היה לאף אחד, והמקום הוא מקום מרוחק מהעיר, ולפתע נזכר שיש לו מטבע שוקולד בכיסו את אשר קיבל מידיו של רבינו, ותחבו לפיה ותיכף חזרה אליה הכרתה.

לע"נ היקר והנעלה כמר יהודה בן כמונה אליה ז"ל נדבת בתו הרודצ'וח גב' רויטל שתחי'

שפה לנאמנים - המשך

הימני וא"א להניחו בשמאל, א"כ לכאורה נימא דאין חייב במזוזה כלל.

והוסיף רבינו, דכעין זה נחלקו בגמ' (מנחות ל"ז) בהלכות תפילין באחד שאין לו זרוע, מה דינו, ואכמ"ל בסוגיא ארוכה זו, אמנם להלכה (או"ח סימן כ"ז ס"א) מי"י המג"א מתשובת הרמ"א, דאם אין לו זרוע שמאלית, ויש לו רק ימנית, לא יניח בימין, וז"ל המג"א שם הרמ"א בתשו' (סי' קכ"ב) דמי שנקטעה ידו שמאלית, פטור מלהניח בימין כמו בחליצה, ועוד דאין לו יד כהה עכ"ל, והמג"א שם כתב בארוכה להקשות על דבריו, ולמעשה כתב דהוי מחלוקת דיש פוסקין דפטור מלהניח בימין, אך לפי' התוס' דלא פליגי כשיש לו זרוע יניחנו בימין בלא ברכה מספק יעו"ש.

וא"כ לפי"ז אי נימא דלדעת התוס' אפשר לומר דיניח בימין, מאי שנא מטהרת המצורע דאם אין לו תנוך אוזן ימנית, א"א לטהרו בשמאל, אלא על כרחך בעינן אנו לחלק ולומר דלפי מה שהבין המג"א דאפשר להניח בימין, הוא משום דסבירא ליה דבמצורע הוי דין 'תנוך הימנית', והוא חלק מעצם דין הזאה, ולא דין נלווה לאופן הטהרה, משא"כ בתפילין סבירא ליה שדין הנחת תפילין ביד כהה, הוא היכי תימצא להנחת תפילין, וא"כ באין לו היכי תימצא זו שפיר יניח ביד ימינו.

וא"כ לפי"ז צ"ע מה דינה של מזוזה דבעינן להניחו במשקוף הימני שהוא 'מימין הנכנס' אי נימא דהוא דין בעיקר דין מזוזה, וא"כ לא יניח כלל מזוזה באינו יכול להניחו בצד ימין, או דנימא דאינו עיקר הדין, אלא רק היכי תימצא שיניחה מימין הנכנס, וא"כ היכא דלא שייך להניחו בצד ימין יניחו במשקוף שמאל, (בלא ברכה, ועדיין צ"ע).

הדפסת העלון לע"ג רבני טבריא:

רבה הראשי של טבריא, הצדיק החכם רבי חיים בן רבי יצחק סמאגא זצ"ל
רבה הראשי של טבריא, הצדיק החכם רבי יעקב חי בן רבי ברוך זריהן זצ"ל
מייסד ת"ת ביבאס, הצדיק החכם רבי רפאל ביבאס זצ"ל

